

# Peilingen

## Mededelingenrubriek

### 82 Waterstaatsgeschiedenis bij de oosterburen

‘Wel nich will dieken, de möt wieken’, luidt een bekend gezegde, hier weergegeven in het dialect van de Noord-Duitse kustvlakte. De taal van dit gebied ligt dicht bij het Nederlands (en het Fries), en ook de dijkgeschiedenis van dit gebied vertoont grote overeenkomst met de Nederlandse. Het is dan ook geen wonder dat door de eeuwen heen Nederlandse ingenieurs op uitnodiging van de plaatselijke bestuurders kennis naar dit gebied hebben geëxporteerd. Ook hebben zich hier veel Nederlandse (godsdienst)vluchtelingen gevestigd en ook zij hebben al vanaf de Middeleeuwen bijgedragen aan ontginning, bedijking en inpoldering. De ruimtelijke inrichting en de stedelijke architectuur van dit gebied (bakstenen, trapgevels) doet plaatselijk zelfs Nederlands aan. Dit gebied kent een actieve beoefening van de waterstaatsgeschiedenis. Er is een grote vereniging die jaarlijks bijeenkomsten houdt en excursies organiseert, de ‘Marschenrat zur Förderung der Forschung im Küstengebiet der Nordsee.’ Belangrijk centrum van onderzoek is het interdisciplinaire Niedersächsisches Institut für Historische Küstenforschung (NIHK) in Wilhelmshaven (website: [www.nihk.de](http://www.nihk.de)), dat internationaal gezien onder meer bekend is vanwege de uitgave van de serie *Probleme der Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet*. Het NIHK organiseerde, samen met het museum voor ‘Natur und Mensch’ in Oldenburg (website: [www.naturundmensch.de](http://www.naturundmensch.de)) in juni een groot congres over bedijkingsgeschiedenis. Zie voor nadere informatie de beide websites.

Een recent project in dit interessante onderzoeksgebied is de heruitgave van drie ‘klassieke’ studies die tezamen de bedijkingsgeschiedenis beslaan van het Oldenburgse land tussen Harlesiel en Oldenburg. Deze heruitgave, die kon worden gerealiseerd dankzij de royale ondersteuning van de lokale dijkschappen, bevat W. Knollmaan en H. Bauer, *Die Oldenburger Seekante im 17. Jahrhundert* (1994); O. Tenge, *Jeversche Deichband* (1999); O. Tenge, *Der Butjadinger Deichband. Geschichte und Beschreibung der Deiche, Uferwerke und Siele im zweiten Oldenburgische*

*Deichbande und im Königlich Preussischen östlichen Jadegebiet* (2003). Deze heruitgaven bieden een goede mogelijkheid voor vergelijkende studies met het Nederlandse waterschapswezen. In het laatstgenoemde werk is bijvoorbeeld een door Tenge in 1902 gehouden toespraak opgenomen, waaruit blijkt dat bepaalde (wan)toestanden in dit gebied vele eeuwen langer zijn blijven bestaan dan in Nederland (vooral het achterblijven van gemeenmaking), met alle rampzalige gevolgen van dien.

### Symposium sluisen

Op 3 februari organiseert de Rijksdienst voor de Monumentenzorg samen met Rijkswaterstaat, de TU Delft en de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer een symposium over historisch waardevolle sluisen, en de manier waarop daarmee zou moeten worden omgegaan. Deze Nationale Sluizendag vindt plaats in het Nederlands Watermuseum aan de Zijpendaalseweg 26-28 te Arnhem. Zie voor meer informatie: [www.stowa.nl](http://www.stowa.nl).

### Amstel, Gooi en Vecht virtueel

Het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) heeft onlangs op een cd-rom een virtuele expositie uitgebracht. *Water door de tijd rond Amstel, Gooi en Vecht* biedt een kennismaking met de historische archieven van de opgeheven waterschappen en polderbesturen in Amstel, Gooi en Vecht maar bevat ook afbeeldingen uit verzamelingen van stads- en streekarchieven en gemeenten in het gebied, en zelfs van particulieren. Al deze documenten bij elkaar geven een goed beeld van de betekenis van water in de leefomgeving van vroeger, ruwweg van Amsterdam-Centrum tot aan de Utrechtse Heuvelrug. Daarnaast wakkeren ze de nieuwsgierigheid aan en roepen ze vragen op. De cd-rom is een bijdrage van AGV aan het Nationaal Digitaliseringsplan, dat beoogt nieuwe doelgroepen in aanraking te brengen met historische bestanden uit het hele land. De schijf opent met een diareeksje



Schutsluis te Nieuwersluis, 1903



Foto van het interieur van gemaal de Ruiter bij Demmeriksesluis, ca. 1925.

dat in chronologische volgorde een keuze biedt uit het 'expositiemateriaal'. Vervolgens zijn de collecties aan de beurt. Deze bevatten enkele afbeeldingen van geschreven teksten en voorts topografische kaarten, technische tekeningen en prenten en gravures vanaf de zeventiende eeuw. Bijzonder zijn de tekeningen van de Amstelsluizen (1669) en de zeesluizen bij Muiden (1673). Natuurlijk is er ook een grote hoeveelheid foto's en prentbriefkaarten. Daarbij zit prachtig materiaal van andere overheden of overheidsdiensten (gemeenten en archieven) en van particuliere organisaties of burgers (bijvoorbeeld plaatselijke historische kringen). Naast het documentaire materiaal zijn er afbeeldingen van voorwerpen zoals hensbekers en wandborden. Na de collecties volgt de gebiedskaart, waarvan de details

echter beter kunnen worden geraadpleegd via de rubriek topografische kaarten. Een toelichting op het geheel sluit de cd-rom af. De uitgave van deze schijf is een gelukkige greep, niet alleen voor de nog steeds grote groep landgenoten die weinig weet heeft van de activiteiten van waterschappen nu en toen maar ook voor de onderzoeker, die er een goede introductie mee in handen heeft op de circa achthonderd strekkende meter archieven en collecties van AGV en haar rechtsvoorgangers. Dat materiaal is, in ieder geval voorlopig, op drie lokaties ondergebracht: het Streekarchief voor het Gooi en de Vechtstreek, het Stads- en Streekarchief Naarden en het archief van het Hoogheemraadschap AGV en DWR. Voor meer informatie zie: [www.agv.nl](http://www.agv.nl).